

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Cap. 18. Circa iuramenti Promissorij obligationem, & firmitatem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

regularitas infamia quadam est, ut constat ex cap. Infamis, 6. q. 1. Ita Palaeus 10. 3. tr. 14. d. 1. p. m. 1. num. 2. & Suar. ubi supra, defendunt, hanc sententiam esse probabilem.

²³⁵ Idem iudicio. Quia si collatio Beneficij facta valida est, à fortiori facta infami valebit. In foro autem externo nunquam valebit huiusmodi collatio: impetrarique poterit Beneficium ut vacans propter infamiam. Ut expresse notavit Suar. citat. num. 35. in fine. Equidem primam sententiam probabiliorē esse existimo.

PROBL. XXXII.

Periurium, per quod periurus potest repelli à testificando in iudicio, debet, & non debet esse necessario in iudicio probatum: tamen si de illo non sit lata sententia.

²³⁶ Non est necessarium, ut sit probatum in iudicio, sed sufficit, notorium esse notorietate facti, in quo evidens sit dixisse aliquem iurisiurandi verba falso quidem cum vera deliberatione, ac cognitione. Quia in textibus non signatur periurium, ob quod periurus debeat à testificando in iudicio repelli. Cum ergo periurium notorietate facti gravissimum sit, debet hunc effectum habere. Sic Sylvest. v. iuramentum. 2. q. 3. Azor. 10. 1. l. 1. cap. 11. q. 6. Valent. 2. 2. d. 6. q. 7. p. m. 3. dicto 3. Suar. l. 3. de iuram. cap. 10. num. 20. docet sufficere publicam infamiam, quod talis homo peccare soleat.

²³⁷ Necessarium est, ut periurium sit probatum in iudicio, & non sufficit notorium esse notorietate facti. Quia cap. Testimonium, de testibus dicitur. Si vero de crimine sit emendatus ut in non comitetur infamia, non est in causa civili, vel etiam cum de crimine civiliter agitur, repellendus. Ergo non sufficit, periurium notum fuisse notorietate facti, ut infamiam contrahat, ob quam à testimonio ferendo repellatur, quia poterat interim emendari, et se ab illa nota expedire. Fit igitur propter periurium probatum huiusmodi legalem infamiam incurri, etiam si emendatus fuerit, ob quam debet esse à testimonio in causa civili, ac criminali repellendus. Sanch. l. 1. sum. cap. 10. num. 5. asserens, non satis esse quodlibet periurium ac repellendum periurium à testimonio ferendo, sed debere periurium de illo periurio convinci, & in iudicio damnari: et ex alia parte non debere esse periurium iniuria, vel metu extortum, aut à reo in iudicio de propria causa commissum. Et refert pro hac sententia Archidiaconum, Sotum, Arag. Tabienam, & alios.

²³⁸ Ego autem existimo, necessario requiri, & sufficere periurium ab ipse iniuria extortum, sed proximo nocivum, in iudicioque probatum, quamvis de illo lata non sit sententia. Quia licet periurus quovisque condemnatur non sit infamis infamia iuris, est tamen ex probatione illa iuridica infamis infamia facti: ob quam si à periurio oriatur à testificatione repellitur in omni causa, uti probat Palaeus 10. 3. r. m. d. 1. p. m. 3.

CAPVT XVIII.

Circa Iuramenti Promissory obligationem, & firmitatem.

PROBL. XXXIII.

Si quis secum iuret, aut in absentia hominis, cui sit promissio, nomine acceptante legitime nomine ipsius, se daturum aliquid illi: tenetur, & non tenetur id implere.

²³⁹ Tenetur profecto, nec potest retrocedere etiam ante absentis acceptionem. Quia hoc iuramentum non est contra bonos mores, ut constat: nec contra bonum commune: Ergo servandum est, & si vero de iuram. sic Bart. l. si quis pro co. n. 1. ff. de fideiussor. Iason l. stipulatio ista §. aliter. n. 4. ff. de verb. oblig. Molina 10. 2. de iust. tr. 2. d. 26. 3. Suar. 10. 2. de Relig. l. 1. de iuram. c. 1. n. 1. & c. 1. n. 21. et multi alij, quos refert Sanch. 10. 1. de matr. l. 1. d. 7. n. 23.

²⁴⁰ Non tenetur implere, & retrocedere potest etiam ante absentis, aut ignorantis id votum fuisse emissum, acceptionem. Quia iuramentum id induit naturam promissionis factae homini cui acceditur: quae quidem est, ut includat tacitam conditionem, si ab altero acceptetur, et ut ante acceptionem possit reuocari. Ita Sanch. citat. & l. 1. sum. c. 9. n. 10. Lessi. l. 2. c. 17. dub. 7. n. 12. & 13. & c. 42. dub. 22. & alij plures, quos refert Sanch. l. 1. de matr. citato. n. 24.

²⁴¹ Hoc probabilius reor. Quia licet Deus ad ducatur talis promissionis in testem, at cum sit homini facta, & non ipsi Deo per modum voti, Deus minimè acceptat, donec homo ipsi, cui iurans obligatur, acceperit: Ergo ante eius acceptionem nihil ita firmum actum est, quin possit reuocari. Moneo tamen, hanc sententiam accipiendam esse, nisi iuramentum fieret ipsi Deo propter eius honorem de promissione aliqua pia implenda: tunc enim haberet rationem voti, & sic non posset reuocari. At cum ius non acquiritur homini in hoc casu sed soli Deo, potest per relaxationem, vel commutationem tolli, in consilio homine: ut communiter à Doctoribus dicitur.

PROBL. XXXIV.

Qui iurat sine animo iurandi contrahit, & non contrahit obligationem implendi, etiam ex Religione.

²⁴² Dolus in iuramento interuenire potest, vel quia quis iuravit sine animo implendi rem promissam, vel absque animo iurandi, aut se obligandi, aut verbis amphybologicis. Verum si dolus solum sit, quia iuravit animo non implendi promissum, obligationi iuramenti non obstat. Quia stare optimè potest vera voluntas iurandi, & se obligandi, quin adsit animus exequendi obligationem. Nam licet satis controuersum sit, an promissio esse possit, absque animo rem promissam exequendi: at cum iuramentum de futuro non petat necessarium.

Seet. II. De Precepto II. Problemata. 135

fari promissionem, consequenter non petit ad suam essentiam animam exequendi rem iuram. *Suar. 10. 2. de Relig. l. 2. c. 2. per totum. Sanch. l. 3. sum. c. 10. n. 5. Lessi. l. 1. c. 4. 2. dub. 8. n. 41.* At si dubius est contra sit in animo iurandi, quia quis solum exterius verba profert, caret tamen animo inuocandi Deum in testem, dubitamus, an contrahat obligationem etiam ex Religione promissum implendi?

²⁴⁷ *Contrahit ex Religione obligatio.*
Contrahit plane. Quia preceptum Religionis non solum obligat ad tuendum honorem diuinum efficiendo verum id, in cuius confirmationem diuinum testimonium est inuocatum: sed etiam id quod rationabiliter ab aliis credi potest diuino testimonio confirmatum fuisse. Alioquin apud eos honor diuinus minueretur. Sic Valent. 2. 2. d. 6. quæst. 7. p. 2. Dist. 1. autem si iuramentum rationabiliter peti- tum sit. Nam quando rationabiliter postulatur, creditur ab aliis, diuino testimonio rem confirmatam esse. Ergo ex Religione obligatur sic iurans, rem promissam exequi. Secus vero est, si irrationabiliter iuramentum exposcitur; nam tunc merito presumi posset iuranti solo verbo tenus iurasse.

²⁴⁴ *Nam contra- hit obligatio- nem ex Reli- gione.*
Non contrahit. Quia cum illa simulatio es- sentiam iuramenti destruat, nequit illa destru- ctas iuramenti obligatio ex Religione remane- re. Ita Palaeus tom. 3. tract. 1. 4. d. 2. 1. unct. 2. num. 2. Azor. part. 1. l. 1. cap. 4. quæst. 2. Sanch. citat. n. 11. Bonac. tom. 1. d. 4. quæst. 1. unct. 7. num. 2.

²⁴⁵ *Hanc obli- gationem,*
Certe Valentie ratio solummodo probat adesse in iurante obligationem exequendi promissum ob vitandum scandalum: sed non probat ex vi iuramenti aliquam inesse obligatio- nem. Scio tamen, teneri sic iurantem omne damnum, quod ex suo ficto iuramento proue- rit reparare. Quia nullam causam ad ficto iurandum habuit.

PROBL. XXXV.

Credis quis ex errore esse posset iuramentum de materia capaci obligationis absque intentione se obligandi? Sic si iurare in- tendat, sed non se obligare, manebit obligatus, & obligatus non manebit.

²⁴⁶ *Revelo nomi- ni.*
Quando dolus est in intentione obligatio- nis, eo quod quis iurat absque intentione se obligandi: constat quidem esse posse iuramentum de re futura absque se obligandi ad illius executionem intentione. v. gr. si quis iuraret non dare eleemolynam, posset habere animum iurandi, & verè iurare absque animo se obligandi ad rei iurata executionem. Quia res iurata incapax est talis obligationis, & iu- rans hanc incapacitatem agnoscit. Signum ergo est, separabilia esse intentionem iurandi ab intentione se obligandi in materia incapaci obligationis. At quando materia iurata obliga- tionis est capax, nullatenus habere poterit ille intentionem iurandi, & non se obligandi. Quia iurare quem, & non se obligare sunt impossi- bilia & repugnantia. Quare solum quaestio procedit ex errore, quo quis crederet esse posse iuramentum de materia capaci obligationis absque intentione se obligandi. Et in eo casu am- *Esob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.*

ligo, an si quis iurare intenderet, & non se ob- ligare, maneret obligatus?

²⁴⁷ *Manet et obli- gatus.*
Maneret quidem. Quia iuramentum ex se, & ex sua propria ratione inducit obligationem: Ergo si quis efficaciter iurare voluit, impedire non poterit obligationem inde confurgentem. Nam hæc non ex sua voluntate, sed ex facto ipso nascitur; sicut si velles peccare lethaliter, & ex conscientia erronea nolles ad poenam æternam obligari: adhuc obligatus manebis: quia illa obligatio ex peccato ipso oritur sine ulla dependentia à voluntate. Sic Suar. l. 1. de iuram. c. 7. n. 18. Lessi. l. 2. c. 4. 2. dub. 8. num. 38. Va- lent. 2. 2. d. 6. q. 7. p. 4. Sayr. in Clauis. l. 3. c. 6. nu. 8. Caiet. 2. 2. q. 89. art. 7. & ibi, Arag. vers. Quar- ta conclusio.

²⁴⁸ *Obligatus non maneret.*
Non maneret obligatus. Quia in omni sen- tentia obligatio iuramenti promissioni vel est de eius essentia, vel est consecutum necessarium ad illam: ita ut absque tali obligatione iurame- tum esse non possit: sicut non potest esse matri- monium sine obligatione ad reddendum debitum, prolemque alendam. Ergo si ponamus, quæ effi- caciter velle non obligari ad seruandū iurame- tum, convincetur, habere intentionem non verè iurandi. Si quidem habet intentionem non appo- nendi, quod necessarium est ad iuramentum: ut constat in voto. Nam si quis vellet vouere, absque intentione se obligandi, nullum votum emitteret, quod hæc obligatio necessario votum com- mitetur. Cū ergo obligatio exequendi re iura- tam comitetur iuramentum, exclusā intentione obligationis corruit iuramentum, quantumvis in conscientia quis existimet, posse iuramentum sine ea obligatione existere. Ita Syluest. v. iura- mentum 4. q. 7. Sanch. l. 3. sum. cap. 10. n. 8. & 10. pluribus relatis. Bonac. tom. 1. d. 4. q. 1. p. 6. n. 3. Azor. p. 1. l. 1. cap. 4. q. 2. Palaeus tom. 3. tract. 1. 4. d. 2. unct. 2. num. 6.

²⁴⁹ *Hanc senten- tiam propo- no.*
Fateor, ex iuramento promissorio vero, & valido orti necessario obligationem, neque posse impediri: sicut non potest impediri obligatio æternæ poenæ à perpetrante lethale pecca- tum. At cum actus externus iurantis sine obligationis intentione non sit verum iura- mentum, ut fert secunda sententia, (quam probabilior existimo) ex illo orti non potest obligatio.

PROBL. XXXVI.

Si dolus sit in usu verborum, quia quis alio sensu illis dicitur ab eo, quem intelligit is cui iuramentum præstat: contrahit, & non contrahit obligationem iuxta sensum quem iurat.

²⁵⁰ *Non contrahit obligatio- nem.*
Contrahit. Quia id expressè præscribit tex- tus in 6. Quacunque arte 2. 2. q. 5. ibi: Deus tamen, qui conscientie testis est, ita hoc accipit, sicut ille cui iuratur intelligit. Est ergo huius textus decisio, non intelligendum esse iura- mentum iuxta sensum eius qui iurat, sed iuxta sensum eius, qui audit. Ex quo textu aliqui do- cti Neoterici hanc sententiam probabilem esse iudicant.

²⁵¹ *Obligatio non- contrahit.*
Contrahit quidem obligationem secundum sensum, quem iurat. Quia manifestè hoc cau- setur in cap. Humane aures 2. 2. quæst. 5. ibi: *Humane aures talia verba nostra indicant, qua-*

M 2

lia foris sonant: divina verò iudicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur. En quæ ratione coram Deo ex vi iuramenti non est alia obligatio nisi quatenus verba ex intimis proferuntur. Ita Suar. l. 2. de iurament. cap. 8. à num. 5. Sanch. l. 3. sum. cap. 10. num. 11. Lessi. lib. 1. cap. 42. dub. 8. numer. 44. Couar. de pact. part. 1. §. 5.

²⁵⁵ Hoc certum omnino esse reor. Quod adhuc roboro ex his, quæ eodem in textu sequuntur. Nam Deus, (inquit,) non accipit iuramentum, sicut ille, cui iuratur: sed potius sicut qui iurat, & intelligit. Ratio autem est manifesta. Nam iuramentum, eiusque obligatio non est absque iurandi intentione. Ergo si iurans solum habet intentionem iurandi secundum sensum ab ipso intellectum, solum secundum illum obligatur. Urget quidem textus cap. Quacunque arte, qui contrarium videtur decidere. At sic illum expono. Deus accipit iuramentum sicut ille, cui iuratur intelligit, quoad effectum committendi culpam, non quoad affectum se obligandi: id est, accipit iuramentum, sicut ille, cui iuratur, intelligit, ut culpa vitetur in iuramento: non ut iurans maneat obligatus. Quæ explicatio roboratur ex iis, quæ statim textus ille subiungit: ait enim, dupliciter peccare sic assumptum nomen Dei: tum quia in vanum assumit, tum quia proximum dolo caput. Loquitur ergo solum de peccato commissio in eo modo iurandi, non de obligatione inde subsecuta. Didici ex Suar. l. 2. de iurament. cap. 8. num. 10. & Sanctio l. 3. sum. cap. 10. numer. 13. hanc vnius & alterius textus concordiam.

PROBL. XXXVII.

Iuramentum graui metu extortum inducit, & non inducit obligationem.

²⁵³
Nonnulla
suppono.

Suppono, quæstionem de metu graui procedere, leuis namque facile repellit perest: ac proinde contractus ex illo celebratus, & iure naturæ, & positio validus est. Deinde procedere spectato iure positio, non naturali. Nam ex iure naturali certum est iuramentum metu extortum validum esse. Quia metus non tollit voluntarium, esto illud imminuat. Quæsierim ergo num graui metu extortum iuramentum, ex iure positio obligationem inducat?

²⁵⁴
Non inducit
obligationem.

Non inducit. Quia Authent. sacramenta puberum. cap. si aduers. vendit. postquam Federicus Imperator dixit, Sacramenta puberum sponte facta super contractibus rerum suarum non retractandis inuolabiliter custodianur: subdit. Per vim autem, vel per metum extorta etiam à maioribus, nullius esse momenti iubemus. Et cap. Peruenit de iureiurando, deciditur, Episcopum rebus suis spoliatum, & iurare compulsum, quod non repeteret sic, ablata, nullius iuramenti vinculis super hoc posse constringi. Et quia votum metu extortum nullam inducit obligationem cap. 1. de his, quæ vi. Ergo nec iuramentum. Quia de voto ad iuramentum argumentum est firmum, ut probat Gloss. 1. ad finem in c. si quis votum. 27. quæst. 1. sic plures relati à Sanctio lib. 4. de matrimon. d. 20. nume-

ro 3. eamque ipse probabilior reputat.

Inducit planè obligationem huiusmodi iuramentum, indigetque relaxatione. Quia ex cap. Obligatio inducit. si vero, de iureiur. ratio colligitur. Ibi enim coactum grauissimo metu renunciare iuris sui renunciationem (inquit Pontifex) non esse tutum contra iuramentum suum venire: nigrum tale sit, quod seruatum vergat in interitum salutis æternæ. Idem habetur cap. Verum eodem tit. cap. Ad audientiam, de iis, quæ vi, seruanda ergo sunt hæc iuramenta. Quod si in Authent. Sacramenta puberum dicantur iuramenta metu extorta nullius esse momenti: intelligi debet non quoad obligationem iuramenti, sed quoad contractus firmitatem. Addo, communem sententiam affirmare, illud Authent. correctum esse per ins Canonicum cap. si verò. cap. Verum, de iureiur. Ità D. Thom. 2. 2. quæst. 89. art. 7. Nauar. sum. cap. 12. num. 14. Sanch. l. 4. de matrim. d. 20. n. 4. & l. 3. sum. cap. 11. num. 4. & 5. Molina tom. 1. de iust. tract. 2. d. 149. Lessi. l. 2. cap. 42. dub. 6. Suar. l. 3. de iuram. cap. 16. num. 18. Bonac. tom. 2. d. 4. quæst. 1. punct. 9. & plures apud ipsos.

Existimo probabilius esse, nullam induci obligationem iuramentum graui metu extortum, si ius civile spectetur. Sic tenet communis sententia, ut testatur Sanch. l. 4. de matrimon. d. 20. num. 5. Certe civilibus Magistratibus data est potestas infirmandi iuramenti obligationem, antequam fiat, ita ut factum nullam inducat obligationem: vel obligationem remittendo, vel reddendo materiam ineptam iuramento, vel statuendo iuramentum incapax, sed ius civile clare indicat, hanc potestatem exercuisse tum in Authent. sacramenta puberum, tum in l. Non dubium. Cod. de legib. Nam in Authent. expresse dicitur, iuramenta per vim, vel metum facta nullius esse momenti tam quoad obligationem Deo acquisitam, quam homini. Secunda enim pars Authentice ex diametro opponitur primæ, ut intuenti constabit. Sed in prima illius textus parte conceditur iuramento non solum firmare contractum aliæ firmum sed renouabilem: sed præcipue obligare iuramentum Deo ad illius observationem. Ergo in secunda parte totum excluditur, & firmas contractus, & iuramenti obligatio. Præterea in l. Non dubium. C. de legib. clarissime dicitur, iuramentum admittendum non esse, neque vilius esse momenti, sed potius cassum, & inutile, quoties contractibus à lege reprobatis adiciuntur: hæc via fraus legibus fiat. Sed contractus metu celebrati iure Ciuili, imò & Canonico reprobantur: & rescindendi veniunt, & secundum ius Ciuile omnino annullantur. Ergo iuramentum illis adiectum vixit de materia reprobata cassum est & inutile. Ad idem est textus in l. Inrisgentium ff. de pactis. ibi: Quoties pactum à iure communi remotum est, seruare hoc non oportet, nec obligare, nec iurandum de hoc adiectum, ne quis agat, seruandum. Ergo spectato iure Ciuili, iuramentum graui metu extortum, nullam inducit obligationem. Eodem verò spectato iure Pontificio, (cui in materia iuramenti, utpote spirituali standum est) quodcumque iuramentum metu extortum est obligatorium, siue saluam relinquit repetitionem, (de qua non apud Basil. Legion. l. 12. de spo. n. sal. cap. 8. num. 70.) siue non: modo sit de materia

Secl. II. De Præcepto II. Problemata. 137

materia, quæ seruari possit absque salutis eter-
næ dispendio. Sic Doctores omnes profecun-
da sententia communi relati: & probatur
textibus inibi adductis. Ceterum hæc obliga-
tio iuramenti non solum est in foro conscien-
tiæ, sed etiam in foro externo, & iudiciali.
Tum quia textus in *c. de iur. c. Ab-
bas c. Ad audientiam de iis, que vi. De foro ex-
terno loquuntur. Tum quia ratio decidendi
ob quam iuramentum obligat, nempe obser-
uari posse absque dispendio salutis æternæ,
æque in foro externo ac interno procedit. Vni-
co itaque verbo meam resolutionem exprimo:
spectato iure civili probabilius est, nullam esse
iuramenti graui metu extorti obligationem:
spectato verò iure Pontificio, cui standum,
omne iuramentum obligatorium esse de ma-
teria honesta non solum in foro conscientiæ,
sed in externo.*

PROBL. XXXVIII.

*Obligatio iuramenti metu extorti est, &
non est sub lethalis culpe reatu.*

²⁵⁷ *Nim est sub* **N**on quidem est sub reatu culpæ lethalis,
sed venialis solummodo. Quia in *c. veru*,
cultu lethalis de iur. Pontifex decidit non esse puniendos
tanquam pro mortali crimine iuramentum
metu extortum non obseruantes. Indicat ergo
non esse lethale crimen. Sic Angel. *v. iura-
mentum*, 5. n. 9. & 10. & alij ab ipso relati, & à
Lessio *l. 2. c. 42. dub. 6. n. 30.* Qui quidem abso-
lutè loquuntur, siue materia sit grauis, siue levis.
²⁵⁸ *Est sub reatu* **E**st sub culpæ lethalis reatu, si sit grauis ma-
teria iurata. Quia in materia graui se infide-
lem ostendere, grauis est plane irreuerentia.
Nec ab hac grauitate excusare potest metus
iniustus, cum Deus illum non intulerit. Ità D.
Thom. 2. 2. q. 89. a. 7. ad 3. Valent. *ibi d. 6. q. 7.*
p. m. 4. Nauar. *sum. c. 12. n. 14.* Couar. 4. *decret.*
p. 2. c. 3. §. 5. m. 4. Lessio. *citat. n. 39.* Sanch. *lib. 3.*
sum. c. 1. n. 18. Suar. *l. 3. de iur. c. 16. n. 18.* Bo-
nac. *to. 2. d. 4. q. 1. punct. 9. n. 3.* Palaus *to. 3. r. ult.*
14. d. 1. punct. 4. n. 12.

²⁵⁹ *Huc fert cer-* **F**erè certum existimo sub lethalis culpæ
reatu esse huiusmodi iuramenti obligationem.
Quia quauis metus imminuat respectu ho-
minis obligationem, illam tamen respectu
Dei non minuit. Nec textus in eo *c. Verum*
probat oppositum. Non enim de culpa egit,
sed de sola transgressoris pœna, volens eum
non puniendum ita acriter, ratione iniuriæ re-
pertæ in eo iuramento.

PROBL. XXXIX.

*Obligatur quis, & non obligatur iuramen-
to præstito redeundi ad carcerem, quan-
do carcer iniustus est, aut probabiliter ti-
met, se iniuste fore diuexandum.*

²⁶⁰ *De quo qua-* **S**i carcer iustus sit, neque timeas, te iniuste
diuexandum, nemini dubium esse potest,
te obligatum esse. Quia reditus huiusmodi ho-
nestus est: & fidelitati, & Religioni, & iusti-
tiæ debitus. Vnde solum esse controversia,
quando carcer iniustus est, aut times probabi-
liter. *Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.*

liter, iniuste esse diuexandum.

²⁶¹ **Q**ui iuramentum huiusmodi præstitit, non
obligatus est in hoc casu ad carcerem redire. *Non obliga-
tur redire ad
carcerem.*
Quia secluso iuramento, iure charitatis pro-
pria tenetur vitæ fugere periculum. Ergo
iuramentum de non fugiendo, sed potius de
redeundo ad carcerem illicitum est, cum sit de
re charitati propriæ contraria. Et quia talis
ad carcerem reditus subministrat Iudici ini-
quo iniquæ diuexationis inferendæ occasio-
nem: Ergo non est licitus, & honestus: Ergo
iurari non potuit. Nec & actus fidelitatis,
quia non debetur fides illam inique expo-
stulanti, neque fortitudinis, vitam sic irratio-
nabiliter exponere: Ergo nullam habet hone-
statem: Ergo non obligatur implere, sed po-
tius non implere tenetur. Sic Nauar. *sum. c. 12.*
n. 18. Reginald. *l. 18. m. 62.* Valq. *1. 2. d. 74. c.*
5. n. 5. Gutier. *p. 1. de iur. c. 57. n. 24.* Basil. *l. 12.*
de m. r. c. 8. n. 20. Plaza de delict. *l. 1. c. 22. n. 6.*
Couar. *l. 1. variar. c. 1. n. 7.*

²⁶² **O**bligatus est, ad carcerem redire, nisi iura-
menti petat relaxationem. Quia reditus ad
carcerem factus ex fine obseruandi fidem iu-
ramento stabilitam actus est veritatis, forti-
tudinis, & patientiæ. Neque inde censeri quis
debet, se interimere, seu vitam prodigere: sed
solum censeri debet, se vitæ periculo exponere.
Quod quidem ex iusta & rationabili causa sæ-
pe fieri debet, vt bene Lessio. *l. 1. c. 9. dub. 6.* Ad-
do, ex obseruatione iuramenti nō se illum pro-
priæ conticere in vitæ periculum, quod antea
iam habebat, quodque dato iuramento sus-
pensum fuit. Non igitur potest à iuramenti ob-
seruatione excusari. Ita Tolet. *l. 4. sum. c. 12. n. 2.*
Bonac. *tom. 2. d. 1. q. 1. punct. 9. n. 2.* Suar. *l. 2. de iu-
ram. c. 10. n. 24.* Sanch. alijs relatis *l. 3. sum. c. 11.*
n. 31. Lessio. *l. 1. c. 4. 2. dub. 6. n. 18.* Palaus *tom. 3. r.*
14. d. 2. punct. 4. n. 14.

²⁶³ **P**rofectò secluso iuramento, scio, quemlibet
esse obligatum periculum iniustæ mortis, alte-
riusve æquivalentis mali fugere: sed posito iu-
ramento ad id obligatum esse affirmo. Quia
posito iuramento, & fide data, est actus vera-
citatæ, fidelitatis, & Religionis: vel potius
charitatis propriæ quo quis vult proprium
honorem in promissis fideliter obseruan-
dis, tueri. Monuerim tamen, si cum quis iu-
rauit redire, non præuidit, in reditu talem esse
periculum, quod postea esse cognouit: minime
ad redeundum obligatur. Quia non est cens-
endus obligatus ad reditum alium ab eo, qui erat
sua in estimatione, cum iurauit. Quod à fortio-
ri procedit, casu, quo iurasset redire, subintelle-
cta conditione, si reditus non fuerit periculo-
sus. Quia iuramentum non extenditur ultra
iurantis intentionem. Didici ex Snario *l. 2. c. 10.*
n. 16. & Santio *l. 3. sum. c. 11. n. 34.*

PROBL. XL.

*Huiusmodi iuramentum redeundi ad carcerem,
Episcopus poterit, & non poterit relaxare, si
iuramentum fuit iniuste expostulatum.*

²⁶⁴ **P**otest Episcopus relaxare iuramentū redeū-
di ad carcerem, in quo reditu sit graue vitæ
periculum, non solum quando fuit id iuramen-
tum per iniquitatem extortum, sed etiam cum
fuit iuste expostulatum. Quia ob ius con-
seruandi vitam poterat iurans, secluso
iuramento.

iuramento fugere carcerem, & mortem iustam: Ergo posito iuramento, solum videtur teneri Deo, non Iudici, & custodi: Ergo potest ab Episcopo iuramentum relaxari. Sic Manu. tom. 1. sum. cap. 40. num. 3. si dare iuramentum custodis sartiatur Ludon. Lop. p. 1. in Bruti. c. 47.

²⁶⁵ Cum iuramentum est iuste expositum, quia nec carcer est iniurius, nec timetur poena iniuste sufferenda: non potest Episcopus hoc iuramentum relaxare. Quia talis relaxatio seu remissio derogat ius Iudicis, ac custodis. Iudex enim, & custos ius habebant iurantem in carcere retinendi: Huic iuri cesserunt ob iuramentum praestitum: Nequit ergo iuramentum tolli, sicut neque ius, in cuius locum successit, tolli poterat. Ita Palaus tom. 3. tr. 14. d. 2. pun. 4. num. 17. Sanch. l. 3. sum. c. 11. n. 36.

²⁶⁶ Hanc sententiam veriore esse existimo. cum iuramentum fuit iuste expositum. At si inique expositum fuisset, eo quod carcer sit iniurius, vel poena iniusta timeatur: certum est, relaxari ab Episcopo posse. Quia ex vi talis iuramenti nullum est ius parti acquisitum sed solum Deo: qui ob iniquitatem commissam, vel committendam, facultatem Praelatis impendit hac iuramenta sibi facta remittendi. Neque huic relaxationi obstat damnum custodis qui fortè semper est innocens. Quia illud est per accidens, & quocumque capite iniustitia committatur, praestat sufficientem relaxationis causam. Aduerto tamen, cum Sancto & Suario, hanc doctrinam intelligendam esse casu, quo ex relaxatione iuramenti huiusmodi non sequatur scandalum, & nostrae Religionis iniuria. Nam si captiuo inter infideles libertas concessa fuisset sub praestito iuramento redeundi ad captiuitatem: vel pretium suae redemptionis remittendi: proculdubio tale iuramentum, esset obseruandum, nec relaxari posset. Quia esto captiuitas sit iniusta, & iniuste extortum esset iuramentum: at eius obseruatio in bonum commune Fidei, ac Religionis, admodum cedit.

de re iniqua non vincit, nec enim iniquitatis vinculum esse potest: Ergo non potest, huiusmodi iuramentum relaxatione indigere, Ita Sanch. alius relatis l. 1. de spons. d. 12. numer. 2. Palaus tom. 3. tr. 14. d. 2. pun. 6. numer. 6.

²⁶⁹ Fateor, difficile genuinum textum sententiae educere: & certum mihi esse, secundam sententiam vnicè defendi debere. Igitur respondeo, in illo casu non esse certum, iuramentum de re illicita fuisse: sed satis dubium; eaque de causa sedes Apostolica erat consulenda, ut dubium prius decideret. Sic exponit Glof. ibi: Suar. l. 1. de iuram. c. 18. n. 12. Sanch. l. 3. sum. c. 9. nu. 13. Ad textum in c. Cum quidam, Innocentius, Felinus, & Cardinalis relati à Couar. de past. p. 2. initio. n. 4. Censent, absolutionem ibi fuisse necessariam. Quia aliquando absque peccato fieri potest, ut quis nec parentes alloquatur, nec illis subueniat: ob huiusque causam relaxatione indigere. Verum hoc non probat iuramentum obligare. Nam esto aliquando absque peccato fieri possit parentes non alloqui, nec eis subuenire, cum id in eorum utilitatem non cedat, sed potius in damnum: at quia semper melius est, eos alloqui, etiam nulla obligatione vigente: ideo iuramentum, quod in hominum utilitatem non cedit, obligare non potest. Quia est maioris boni impedimentum, praecipue cum supponat Pontifex iuramentum de re illicita esse: siquidem dicit illicitum esse ac contrarium rationi. Vnde respondeo, verbum absolendi in illo textu positum esse pro absolutione declaratiua nullitatis iuramenti, non pro absolutione iuramenti absolutione. Addit Suarius, dici posse iurantes rem illicitam absoluentes esse, si ipsi petant: non quia necessaria sit absolutio, sed ut eorum scrupulo satisfaciatur: sicut datur privilegium petendi illud, etiam ubi non est necessarium. Consentit Basil. l. 12. de spons. sal. c. 8. num. 14. & 15.

PROBL. XLI.

Iuramentum, quod fit de re illicita, indiget, & non indiget relaxatione.

²⁶⁷ Indiget quidem. Quia cap. venerabilem. 34. de elect. §. idem etiam de quodam, qui Regnum sibi usurpauit contra iuramentum factum, dicitur, ad plenam illius excusationem non valere allegationem de iuramento illicito. Quia debebat prius sedem Apostolicam consulere. Sentit ergo Pontifex; iuramentum de re illicita esse relaxandum. Et c. Cum quidem, 12. de iure iur. §. illi vero, dicitur, eis, qui iurauerunt, non loqui patri, vel matri, neque eis subuenire absoluentes esse ab illius obseruantia iuramenti, cum illicitum sit: Ergo illicitum iuramentum indiget planè relaxatione. Sic nonnulli Recentiores textuum cortici haerentes, nec sensus haud facilis medullam rimantes.

²⁶⁸ Minimè indiget. Quia relaxatio est ad tollendum iuramenti vinculum: At iuramentum

PROBL. XLII.

Iuramentum de non ludendo absolute sumptum, est, & non est obligatorium.

²⁷⁰ Vplicitè iuramentum non ludendi potest demitti suppono, vel absolute, vel sub aliqua determinatione. Porro si absolute praestetur, non obligat. Quia non est de materia licita: ludus enim moderatus tum in tempore, tum in quantitate ob leuamen naturae assumptus actus est virtutis Eutrapeliae, iuxta D. Tho. 2. 2. q. 16. §. a. 1. in corp. sed illud iuramentum sic absolute sumptum hunc ludum excludit: Ergo non est obligatorium. Sic Navar. sum. cap. 12. num. 11. Manu. tom. 1. sum. c. 89. num. 10. Monent tamen id, quod omnino certum existimo, nempe obligatorium esse saltem quoad abstinendum à Ludo immoderato. Quia secundum hanc partem est de re licita, & honesta. Itaque hi Doctores affirmant iuramentum

Sect. II. De Præcepto II. Problemata. 139

mentum in hoc sensu esse accipiendum, nempe de non ludendo ludo immoderato, ac periculo. Quia debet fieri interpretatio, ut minorem, quoad fieri possit, obligationem inducat iuxta leg. *Quidquid adstringenda sunt de verborum oblig.* Igitur iuramentum absolute prolutum de non ludendo includens ludum moderatum non est obligatorium.

271 *Obligatorium est.* Etiam si comprehendat moderatum honestum ludum, obligatorium est iuramentum de non ludendo. Quia licet moderatus ludus actus virtutis sit: at perfectior actus virtutis esse potest ob continentiam, ac carnis mortificationem hac recreatione honesta carere. Ita Sanch. l. 1. de sponsal. d. 4. num. 4. & 5. & l. 3. sum. cap. 18. num. 2. & 3. Bonac. to. 2. d. 4. q. 1. pun. 16. num. 4. Palaus to. 3. tr. 14. d. 2. pun. 7. §. 1. num. 3.

272 *Hoc verius mihi.* Hoc verius crediderim. Nam sunt aliqui actus virtutis, à quibus abstinere perfectior actus virtutis est: ut matrimonium, comestio ciborum saluti vitium, cum amicis politice conuersari: à quibus abstinere ob rectum finem perfectius proculdubio est. Idem de iuramento dixerim: Ergo absolute sumptum comprehendens etiam ludum moderatum & honestum, obligatorium est.

PROBL. XLIII.

Validum est, & non est validum iuramentum non mutuandi: nec fideiubendi.

273 *Non est validum.* Non est validum. Quia mutuare, ac fideiubere opera sunt misericordie, & charitatis, & aliquando ex præcepto: Ergo iuramentum de illis non præstandis non potest esse de re licita, & honesta: Ergo est prorsus inualidum. Sic Suar. l. 2. de iuram. cap. 17. num. 11. Sanch. alios referens l. 4. de voto, cap. 9. num. 18. Gutier. de iuram. p. 1. cap. 72. num. 5. Nauar. cap. 11. num. 16. Couar. de pact. p. 1. §. 6. num. 7. Abbas. ad cap. si vero, de iur. iur. num. 9.

274 *Validum est.* Validum est. Quia potest esse de re licita & honesta: scilicet cum præstatur ob commoditatem propriam, ne ex mutuatione, aut fideiussione grauem iurans iacturam patiat, ut sæpe contingit: Ergo obligatorium est. Fateor generaliter loquendo maius bonum esse mutuare, ac fideiubere, præcipue cum aliqua non levis necessitas proximi vrget. Attamen absolute res honesta est propriam præferre commoditatem, nec cum graui suo dispendio quis tenetur maius exequi bonum. Item emitti potest in vtilitatem tertij, nẽpẽ vxoris aut filiorum creditis: quod seruandum omnino. Ira docti Neoterici in manuscriptis. Quorum sententiam haud omnino carere probabilitate crediderim.

275 *Auctoritas resoluta.* Ego autem sic quæstionem dissoluo. Prima sententia vera, ac communis est, sed indiget explicatione. Debet enim in his iuramentis spectari finis, & persona: ex illis enim valor, vel nullitas iuramenti colligenda est. Si finis sit Dei honor, hæc iuramenta irrita sunt facta absolute; quia sic non cedunt in eius honorem, cum obstant operibus præcepti, consilij ac pietatis. Si finis sit propria commoditas, ne

scilicet ex mutuatione, aut fideiussione grauem iurans rei familiaris iacturam patiat: fateor, finem esse honestum, sed quia generaliter loquendo, maius (ut dicebam) bonum est mutuare, ac fideiubere maxime cum proximi vrget necessitas: ideo existimo neque in hoc calu obligatorium esse iuramentum, quia maiori bono priuat. Si demum finis sit tertij vtilitas, distinguo ante illius acceptionem, & post illam. Ante acceptionem reuocare pro libito iurantis iuramentum potest: post acceptionem, tenet, quia iuramentum in vtilitatem tertij factum, & ab eo acceptatum seruandum est. Si verò spectetur iurantis persona, potest adesse, & non adesse iuramenti obligatio. Clericis enim in sacris interdicta est fideiussio pro laicis nisi in casu necessitatis: cap. Te quidem, 11. quæst. 1. lex 45. tit. 6. præst. 1. & cap. 1. de fideiussor. Credo tamen non esse peccatum lethale, vna vel altera vice pro laico fideiubere etiam sine necessitate: qua cap. 1. de fideiussor. frequentiam fideiussionum interdicat. Iuramentum igitur non fideiubendi in Clerico sacris initio absolute est inualidum, cum possit fideiubere in laici necessitate, & etiam pro Ecclesia sua fideiubere potest. Authen. de sanctis Episc. §. præ omnibus, collat. 9. Verum si iuramentum cum limitatione fiat, non fideiubendi pro laico, validum est & firmum, quia est iuramentum de re sibi præcepta. Nec opus est, casum necessitatis excipere; quia iam exceptus subintelligitur. Ad hæc reduci possunt iuramenta, quæ frequenter mercatores emittunt de non emendo auctiori pretio, vel non vendendo viliori: quæ minimè obligatoria sunt. Quia neque in Dei honorem cedunt, nec in proximi vtilitatem. Ad summum cedunt in vtilitatem propriam, cui ipse iurans, facile cedere potest. Sanch. l. 3. sum. cap. 9. num. 15. Bonac. to. 2. d. 4. quæst. 1. pun. 4. num. 2.

PROBL. XLIV.

Medici tenentur, & non tenentur seruare iuramentum præstitum morandi ægrotum, solum quando infirmitas vitæ indicat periculum.

Plus V præscripsit, ut Medici cum eis facultas medendi conceditur, iuramentum præstent, morandi infirmum ut constiteatur. Difficultas autem huius legis est, quæ infirmitas esse debet, ad cuius curationem, iuxta constitutionem illam super gregem, editam anno 1566. die 8. Maij, Medici procedere non debent, quin ægrotum moneant de confessione gerenda.

Tenentur iuramentum implere solum quando ægrotus vitæ indicat periculum. Quia seculo hoc graui periculo etiam Medici timorati non admonent infirmum de confessione faciendâ: sæpeque in febribus malignis vno vel alio die medicamenta applicant quin hanc monitionem præmittant. Non igitur intelligi debet de quacumque periculosa infirmitate, sed de ea, quæ proximum periculum affert: in hac enim solummodo vrget ratio legis, ne ægrotus sine confessione è vi-

M 4. 5a

ta discedat. Sic Nauar. cap. 25. sum. num. 61. Graf. p. 1. decis. l. 3. cap. 14. num. 7. Manu. 10. 1. sum. cap. 246. Rosel. v. Medicus, num. 3. Angel. ibi, num. 8. dicens. Quod periculum solum contingit, quando ratione eius tenetur aeger praecepto diuino confessionis.

278 ^{Ante hoc periculum tenetur.} Tenetur iuramentum implere non solum quando vitæ instat periculum, sed quando infirmitas ex se lectum petit, etiam si periculum proximum mortis non imminet. Quia Innocentius III. in cap. Cum infirmitas, depunit. & remis. statuit: *Presenti decreto statuimus, & precepimus*, iunctis his, quæ dicit Pius V. in sua constitutione, se nolle hoc tam salubre præceptum ulla temporis præscriptione aboleri. Quæ denotant nouum præceptum ferri. Medicosque obligare ad aliquid aliud ultra obligationem, quam habent ex iure diuino ægroti, quæ quidem obligatio indicta Medicis nulla temporis præscriptione aboleri potest. Constatque ex ratione decidendi cap. Cum infirmitas, quæ est, nè cum infirmi admonentur, existiment, se iam esse in mortis periculo, & tristitia affecti facilius mortis periculum incurant. Supponit ergo Pontifex debere monitionem fieri antequam aeger in hoc periculum deteneatur. Ità Sanchez l. 3. sum. cap. 16. num. 7. Suar. tom. 4. in 3. part. d. 35. sect. 3. num. 4. Caiet. sum. v. Medicus, ad finem. Bonac. tom. 2. d. 4. q. 1. punct. 16. num. 10. Tabie. v. Medicina, quæst. 11. num. 3. Syluest. v. Medicus, quæst. 3. dicto 3. Palasus tom. 3. tract. 14. d. 2. punct. 7. §. 4. num. 3.

279 ^{Hæc ratio, si decretorum illorum sensum, & rationem Pontificum attigisse, ac proinde præferendam esse. Hoc autem dixerim, spectato iuris rigore. At si consuetudinem spectem, credo, in Hispania hoc decretum consuetudine esse derogatum: Video enim medicos timoratos inuisere infirmos graui morbo affectos, quin de confessione gerenda moneant, quovisque periculum mortis videant imminere, neque exigunt (iuxta Pij constitutionem) testimonium in scriptis de confessione facta, neque potest eis illo decreto lata imponuntur. Quocirca cum iuramentum emittunt Medici seruando Pij V. decreto intelligi debet prout decretum vñ est receptum: vt Monent Suar. & Santius ubi supra. Ego autem aduerto, opus non esse, vt Medicus per se ipsum infirmum admonet, sed sufficienter satisfacere, si per interpositam personam id gerat.} Existimo, secundam sententiam germanum

PROBL. XLV.

Ex Iuramento facto Decuriones, vulgo Regidoret, Iurados, tenentur, & non tenentur, peccata publica sub mortali inquirere.

280 ^{Quæstio statim explicata.} **H**I quidem iuramentum emittunt prospiciendi bono communi Reipublicæ, & munas suum fideliter obeundi. Quæsierim, an ex vi huius iuramenti teneantur decuriones sub mortali peccata publica inquirere?

281 ^{Tenentur peccata inquirere.} Tenentur planè inquirere, an sint publici concubinarij, an mensæ ad ludum expositæ adsint: mulieres mediatrices, maleficæ: num vigent rixæ, iurgia, odia, & alia similia, quæ Reipubli-

cam inficiunt; & facta inquisitione obligati sunt Iudici denunciare, vt remedia adhibeat: Quod si in his gerendis notabiliter negligentes fuerint peritij mortalis erunt rei. Quia iuratur prospicere commune Reipublicæ bonum; imò etiam si id iuramentum non emisissent, sui officij id postulare ratio. Sic Petr. Nauar. de resit. l. 1. cap. 3. d. 3. num. 20. Manuel. tom. 2. sum. cap. 28. num. vni. in 4. interrogat.

Non tenentur. Quia iuramentum illud propiciens bono communi Reipublicæ, non est intelligendum de spirituali bono, sed de temporario, quale est, vt populus recte provideatur, pretia rerum venalium non sint excessiua, nè Ministri publici iniuriam ciuibus inferant, nè grauentur latrones, sed viæ publicæ sint tutæ, et si alicubi pestis vigeat, Ciuitas custodiatur. &c. Ita Sanchez l. 3. sum. cap. 14. num. 16. affirmans se consuluisse peritissimos Aduocatos Regiæ Cancellariæ Granatensis: omnesque respondisse, Decuriones (seu Regidores) ex proprio officio, (& iuramento consequenter) solum teneri prospicere bono publico, ac temporali Reipublicæ: Non autem peccata publica inquirere, ac denunciare. Consentit Palasus tom. 3. tract. 14. d. 2. punct. 7. §. 4. num. 2. Azenedo in Curia Pisana l. 2. c. 3. num. 1.

283 ^{Eiusdem sum sententia.} Eiusdem sum sententia. Quia præcepta non sunt multiplicanda, vbi clare de illis non constat. Et quia forma iuramenti quam hi Decuriones præstant, nec verbum continet, ex quo appareat teneri eos publica piacula inquirere, ac denunciare.

PROBL. XLVI.

Ex iuramento tenentur Decuriones (seu Regidores) vincti quatuor Iurados) Auditores Regij &c. & non tenentur sub mortali, seruare secretum eorum rerum, quæ in Consistorio, aut Aula tractantur.

284 ^{Iuramentum sub mortali seruare secretum.} **I**urant etiam Decuriones & Auditores Regij secretum seruare eorum rerum, quæ in Consistorio, vel Regia aula tractantur. Tenentur hi sub mortali hoc Secretum non reuelare. Quia id pertinet ad rectam Reipublicæ, aut Curie gubernationem, & exigit iuramenti religio. Sic absolute D. Antonin. p. 2. tit. 10. cap. 8. §. 3. Nauar. sum. cap. 11. num. 23.

285 ^{Non tenentur seruare secretum mortali.} Non tenentur sub mortali absolute. Quia Secretorum levis momenti reuelatio nullatenus grauem culpam inducit, nec Reipublicæ aut Curie graue infert damnum, nec iuramenti religionem grauius offendit. Ità Sanchez l. 3. sum. cap. 14. num. 5. Palasus tom. 3. tr. 14. d. 2. punct. 7. §. 5. num. 3.

289 ^{Teneri sub mortali aut veniali iuxta materiam propositam.} Profecto iuramentum hoc seruandi secreti, ea, quæ in congregationibus tractantur, quæ le facient vrbium, ac oppidorum Rectores, Auditores, & quidam alij publici Ministri, minimè obligat sub mortali in quavis re modica. Sed iuxta materiam quæ deregitur, culpa est iudicanda Si enim

Secl. II. De Precepto II. Problemata. 141

da. Si enim ea sit gravis momenti, detectio erit mortalis: si autem levis, venialis erit. Atque idē iudicio, et si aliquod speciale secretum iuret quispiam se seruaturum. Nec enim erit mortalis transgressio, sed venialis, si levis momenti id secretum existat. Et sic intelligo Antoninum, & Nauarrum. Lege Santium l. 3. cap. 4. num. 23. vbi probat, solam culpam venialem esse transgressionem iuramenti in re leui, siue res illa sit totalis, siue partialis iuramenti materia.

PROBL. XLVII.

Procuratores, scribae, alique officiales Curiae tenentur, & non tenentur seruare iuramentum emissum de seruanda taxa sibi à Rege praescripta, vulgò el Arancel.

¹⁸⁷ *De taxa officialium Curiae.* Scio ferè omnes Ministros Curiae clamare, esse taxam illam magna ex parte consuetudine derogatam: in cuius confirmationem allegant, praeia rerum post illam taxam notabiliter excreuisse, ita vt se, suamque familiam sustentare non valeant, si taxae iuramentum obseruent. Certè ab obseruatione taxae nullus poterit excusari nisi ob contrariam consuetudinem. At vsque modo nulla est equidem consuetudo contraria. Nam si aliqui taxam excedunt, clam accipiunt Republica minimè consentiente. Vndenam ergo allegare contrariam poterunt consuetudinem? Item omnibus hisce Officialibus praescriptum est, vt in fine cuiuslibet scripturae salarium pro illa acceptum apponant. Si ergo abundans accipientes diminutum apponunt, clarè ostendunt excessum à Republica non permitti. Quo ergo titulo illud habere possunt? Attamen gratis admitto, taxam hodie esse iniustam: vel consuetudine esse derogatam: & requiro, vtrum ob iuramentum de illa seruanda emissum, illi officiales tenentur illam seruare, ita vt perituros taxae violator existat?

¹⁸⁸ *Tenentur seruare iuramentum.* Tenentur planè. Quia illud iuramentum est de re honesta, ac licita, cedenteque in magnam litigantium, ac Reipublicae vtilitatem; sed esto taxa iniusta sit, adhuc iuramentum est seruandum. Quia iurans latroni cogenti se daturum nummos, tenetur soluere, etsi inique latro exigat, eo quod id iuramentum licitè obseruare valeat. Cum ergo iuramentum seruande illius taxae possit licitè obseruari, obligabit vtrique, etsi iniuste exigatur. Sic viri doctissimi, quos consului, & quorum sententiam admodum esse probabilem cenleo.

¹⁸⁹ *Non tenentur.* Non tenentur. Non quia ad illud iuramentum seruandum sese illi obligare non poterant, sed quia censendi sunt, non voluisse se obligare. Cum enim quis aliquam legem seruandam iurat, iurat eam seruare eo modo, quo recepta est, & sub ea obligatione. Quia iuramentum est legi accessorium, & illius obligatione volunt illi legis obligationem firmare. Si igitur lex nullam inducit obligationem, quia est derogata: aut solum obligationem legem: iuramentum de illius obserua-

tione eandem, vel nullam obligationem habebit. Ita loquens de scribis Sanchez l. 3. sum. cap. 14. num. 4. Palaus to. 3. rr. 14. d. 2. pun. 7. §. 5. num. 5.

Ego autem cum his sentiens affirmo ex iuramento non teneri, quādo probabiliter iudicetur a viris doctis esse successu temporis taxa illa (seu el Arancel) minus sufficiens ad officialium sumptus, & ideo iniustum. (Quod quando eueniat ex multis pendet ad poenitentiae tribunal pertinentibus circumstantiis, sed in casu, quo ita esset, tractamus.) Ratio est, quia iuramentum seruandi statuti intelligitur, quatenus illud iustum est, & obligatorium. Non ergo obligabit iuramentum ad eam taxam, quatenus est iniusta. Nec obstat argumentum de iuramento latroni facto. Quia latro petit, vt ea pecunia non sibi debita sed iniuste extorta sibi promittatur. At auctoritas publica suo munere fungens non petit iniuste iuramentum: nec legis, quatenus iniusta est; sed id iuramentum exigere censetur seruandae legis, quatenus iusta est, ac vim obtinens obligandi.

PROBL. XLVIII.

Contractus vllus inualidus, potest, & non potest iuramento firmari.

²⁹¹ *Nullus contractus inualidus firmari potest iuramento.* Non potest firmari iuramento inualidus contractus vllus. Quia iuramentum eam vim non habet nec ex iure naturali, nec ex civili Regio, aut Pontificio. Ergo confirmare contractum iure inualidum minimè potest. Antecedens probò. Ex iure naturali id non habere, est manifestum, quia iuramentum solum petit, vt iurans verum efficiat, quod iurat, quod praestare optime potest, etsi contractus inualidus persistat. Aliàs si ex sua natura haberet, firmitatem contractibus, tribuere eam concederet contractibus per iniuriam extortis. Ex iure item civili nullibi inuenitur, iuramentum eam vim habere: imò contrarium non leuiter colligitur ex l. 3. Non dubium. C. de legib. Vbi Imperator non solum prohibet apponere iuramentum contractibus lege probatis: sed illud irritat, & annullat. Inquit enim: Nullum pactum, nullam conuentionem, nullum contractum inter eos videri volumus subsistentem, qui contrahunt lege contrahere prohibente. Quod ad omnes etiam legum interpretationes tam veteres, quam nouellas trahi generaliter imperamus. &c. Secundum itaque praedictam regulam, qua vbiunque non seruari factum lege prohibente censuimus, certum est, neque stipulationem huiusmodi edhere, nec mandatum vllius esse momenti, neque Sacramentum admitti. Quid clarius dici potuit, ad probandum Sacramentum, seu iuramentum non admitti ad contractus reprobos firmandum? Denique ex iure Pontificio non satis haec firmitas colligitur. Quia esto ius Pontificium diuersimode loquatur de iuramento per iniuriam extorto, ac de iuramento absque vi, & fraude praestito vt iuramentum per vim dicat esse obseruandum, & iuramento sine vi, & dolo

dolo addat particulam, omnino & inuolubiliter inde non constat. Pontificem firmasse contractus alioquin inuolubiles: sed voluisse his iuramentis negare relaxationem, quam aliis iuramentis ob iniuriam & iniustitiam, concedebat sic multi Doctores, quos refert Sanch. l. 3. sim. c. 12. num. 8. & sequitur Basil. Legion. 12. de spons. cap. 8. num. 43.

292
Eos firmare
potest.

Iuramentum firmare potest contractus iure inuolubiles ob utilitatem priuatam, dummodo non sit in creditore turpitudine. Quia si contractus alioquin inuolubiles iuramento non firmatur, & relaxari iuramentum poterit: & casu quo non relaxetur, non transibit obligatio contractus ad heredes iurantis. At contrarium colligitur ex Authent. *Sacramenta puberum*, & ex cap. 2. de iureiur. in 6. & ex cap. *Quamvis pactum*, & pact. in 6. & ex c. *Cum contingat*, de iureiur. In quibus casibus receptissima Doctorum sententia est, relaxari iuramentum non posse, & obligationem contractus ad heredes iurantis transire. Ergo iuramentum hanc vim confirmandi contractus alios inuolubiles habet. Item si iuramento contractus alioquin inuolubiles non confirmatur, cogendus necessarius debet is, cui iuramentum praestatur, ut remittat: Quia est praestitum in contractu nullo, & inuolubile, & consequenter ex quo nullum ius acquiritur. At nec leges, nec canones talem insinuant remissionis obligationem: Ergo dicendum est contractum confirmari. Ita Sanch. l. 3. cap. 12. num. 11. Fachinaeus in controuers. l. 3. cap. 11. Gutier. de iuram. p. 1. c. 40. num. 3. & Authent. *Sacramenta puberum*, a. n. 10. & innumeri apud ipsos.

293
Cum his opi-
nor, senten-
tiamque ma-
gi expono.

Ego quidem maxime propendebam cum Palao tom. 3. tract. 1. d. 2. p. 9. §. 3. num. 4. inprimam sententiam, quam valde probabilem reputat Suar. tom. 2. de Relig. l. 2. de iuramen. cap. 29. num. 1. sed quia aduersus illam grauiter vrgent textus alij: mediam tero viam, distinguens inter contractus inuolubiles naturaliter, vel ciuilitur. Contractus inuolubiles naturaliter, hoc est quia iure positio impediens, naturalem obligationem non producant, censleo iuramento confirmari non posse: bene tamen illos, quibus sola obligatio ciuilis defuit. Moueor, quia quod nullam vim habet, confirmari nullatenus potest: ideo enim promissio vsurarum haud potest firmari iuramento, quia nulla est, nec naturalem obligationem gignit: deinde ius partis non provenit ex iuramento, sed ex promissione; alias si iuramento soluendi vsuras ius parti esset acquisitum, & in promissione valida iurata duplex obligatio iustitiae respectu hominis esset: alia, quae nasceretur ex promissione, alia quae nasceretur ex ipsa ut iuramento affecta ultra obligationem Religionis in ordine ad Deum. Quod quidem est contra omnes Doctores supponentes ut certum, in iuramento promissorio duplicem tantum obligationem esse, vnam respectu hominum, aliam respectu Dei. Ergo iuramentum cadens super promissionem irritam, ac nullam, qualis est promissio instituendi hunc heredem, aut soluendi pecuniam ludo prohibito acquisitam, nequaquam valebit tribuere firmitatem. Quod si obicias textus in Authent. *Sacramenta puberum*, & c. *Cum contingat*, de iureiur. & c. *Quamvis pactum*, de

pactis, in 6. ex quibus colligitur contractus alioquin inuolubiles iuramento firmari: respondeo, non firmari directe, sed indirecte, quatenus firmatur iuramento promissio non retractandi illos contractus: quae promissio naturalem obligationem parit cum non sit a legibus reprobata: esto non sit ita firma, quin iudicis officio mutari possit. Iuramentum ergo non afficit illos contractus alienationis fundi dotalis, renunciationis legitimae in se; quia sunt omnino inuolubiles; sed afficit promissionem non contraueniendi illis. Quae promissio res distincta est ab ipso contractu: atque adeo iuramentum reddens illam promissionem firmam, & immutabilem: ex consequenti reddet contractum omnino firmum. Secus vero est, quando promissio non contraueniendi non distinguitur ab ipso contractu: ut est promissio non reuocandi testamentum, instituendi aliquem heredem. Quia tunc cum iuramentum non cadat super promissionem inducentem obligationem naturalem, non reddit contractum firmum. Mecum Lessius l. 2. cap. 17. dub. 5. num. 56. Suar. l. 2. de iuramen. cap. 29. numer. 3. Rebel. pun. 2. de oblig. iust. l. 1. quae. 9. n. 2.

PROBL. XLIX.

In obligatione iuramenti potest, & non potest dari compensatio.

Quaestio est, an promittens verbi gratia sub iuramento pecuniam soluendam possit uti compensatione tantum debiti, & sic a solutione ac periurio excusari? Minime potest. Quia c. *Ad nostram*, de iureiurando, el. 1. accipientes mutuo pecuniam, & concedentes creditor in pignus quasdam possessiones, iurarunt, nullum grauamen se esse illaturos circa eas possessiones & redditus, quousque ei mutuata pecuniam persoluerent. Quo iuramento non obstante, ante quam creditor mutuata pecuniam perceperisset, excommunicatione eo actus est, possessiones & redditus in pignus sibi datos reddere mutuatariis. Summus vero Pontifex mandauit Archiepiscopo Rothomago, quicenusuram tulit, ut eum ab excommunicatione absoluat, accepta prius ab eo sufficienti cautione. Deinde mandauit, ut mutuatarij restituant redditus & possessiones mutuanti, quousque pecunia mutuata persoluitur, ne in periurio perseuerent, molestiam mutuanti inferentes. Postremo praecipit, ut postquam pecunia fuerit integre soluta, mutuantem moneat, ut quidquid ultra sortis constitit receperit, id totum mutuatariis restituat. Quod si parere noluerit, iterum excommunicationis sententia innodetur: quousque opere compleat. Haec in illo cap. Ex quo infero iuramentum absolute soluere debitum, ut non posse compensatione, neque ei debitis iuratis suffragi hanc posse exceptionem: si quidem iis mutuatariis non permittitur, computare in sortem fructus, quos mutuos ex pignore sibi dato receperit: sed eis praecipitur pecuniam soluere, sicut iurarunt: & quod postea recipere possint, quidquid ultra sortem constitit mutuantem receperit. Sic Innocent. Ioan. Andre.

Secl. II. De Præcepto II. Problemata. 143

dre. Anton. Felin. & alij ad c. Administram. el. 1. de iur. iur. quos refert, ac sequitur Gutier. 3. p. de iuramen. cap. 6. num. 5. & 7. Qui quidem aliis testibus, ac rationibus sententiam hanc eruditè comprobant.

295
Potest plane.

Potest planè iurans soluere debitum uti compensatione eamque exceptionem potest apponere, cum debitum soluere imperatur. Quia lege 4. §. soluisse ff. de re iudica. dicitur: soluisse accipere debemus non tantum eum, qui soluit, verum omnem omnino, qui ea obligatione liberatus est, sed compensans debitum liber manet ab illius solutione leg. si amos ff. de compensat. l. si peculium. 1. §. de ill. vers. Quid si heredi. ff. de statuliberis. ubi seruus quilibet efficitur, traditis decem heredibus, si heres totidem seruo debeat, & seruus compenset, liber manet; quia compensando, censetur tradidisse: Ergo compensans censendus est soluisse; Ergo & vere satisfecisse iuramento. Ita Nauarra l. 3. de testit. cap. 1. p. 4. dub. 9. num. 341. Sanch. l. 3. cap. 17. num. 15. Molina de iust. tr. 2. d. 360. Suar. l. 2. de iuram. cap. 37. num. 9. Sa v. iuramentum, n. 10. Azor. p. 1. l. 1. cap. 8. quest. 10. Bonac. tom. 2. d. 1. quest. 1. punct. 16. Palaus tom. 2. tract. 1. a. d. 2. punct. 10. num. 1.

296
Eiusd. m. sum. m. 151.

Cum his opinor, monens, aliquos Doctores hanc sententiam limitasse, ut procedat in debitis post iuramenti obligationem contractis, secus autem in contractis tempore iuramenti. Nam si tempore, quo quis iurauit creditori soluere, erat creditor & poterat suum debitum alterius debito compensare: & non obstante hac potentia, iurauit, soluturum: clare indicauit compensationi renunciasse. At si post iuramentum contraxit debitum, cum iam res mutata sunt, non videtur ille compensationi renunciasse. Sic Gutierrez apud Palaum citatum, nu. 3. Attamen verius putarim in utriusque debitis illè uti posse compensatione. Quia nostræ sententiæ ratio æque probat, siue debita contractus sint tempore iuramenti, siue post. Et quia necesse non est sic iuramentum habere intentionem compensationi renuncians: sed potius credendum est, ea intentione iurare, quæ sibi utilior, ac commodior est: qualis est intentio soluendi solutione legitima, & à iure approbata.

PROBL. L.

Potest quis, & non potest compensatione uti, si cum iurauit soluere alicui, intentionem habuit, non utendi compensatione.

297
Non potest ea vi.

Non potest illa uti. Quia intentionem habens non utendi ea cum iuramentum fuit emissum, vilis est id ipsum iuramento obfirmasse, sicut enim iurans soluere, tenetur solutionem gerere, sic etiam tenetur id iuramentum obseruare impleta simul adhibita non utendi compensatione circumstantia. Sic Bonac. to. 1. d. 4. q. 1. punct. 16.

298
Potest quidem.

Potest quidem, si eam intentionem verbis, aut signis alteri non indicauit, ut ab eo acceptaretur. Quia promissio homini facta etiam iurata minimè obligat antè alterius accepta-

tionem. At promissio illa externa, ob altero acceptata non excludit hanc compensationem, & reuocationem ratione ingratitudinis, nec diuersus iurantis animus illa excludens est illi verbis, aut signis intimatus, ut ab eo acceptetur. Ergo potest iurans retrocedere utendi compensatione illa, & non soluendo ratione sibi fidei violata. Ita Sanch. l. 3. sum. c. 17. num. 16. Palaus tom. 3. tra. 14. d. 2. punct. 10. num. 4.

299
Idem affirmo, & amplius expono.

Proculdubio si iurans, huiusmodi intentionem creditori manifestat, ipseque iuramentum sic sibi factum acceptaret, minimè posset compensatione uti. Quia in eius fauorem hac via soluendi debitum renunciauit: & sic censent plures factum esse in casu c. Ad nostram. 1. de iur. iur. Verum si eam intentionem creditori non declarauit, ei obesse non potest, quominus compensatione utatur. Quia illa promissio sub ea qualitate non utendi compensatione non fuit à creditore acceptata. Deficiente autem acceptance, in promissione etiam iurata, deficit obligatio, ut doctissime probat Sanch. l. 1. de matrim. d. 7. Neque obstat, creditorem acceptare promissionem sibi factam modo sibi utiliori. At modus (esto sic acceptet) sibi incognitus, & alienus à natura promissionis sibi non est possibilis: ac proinde non potest acceptare promissionem solutionis sub exclusionem compensationis, cum talis exclusio sibi non fuerit manifestata; sed potius incognita, sique à communi promittendi ratione aliena.

PROBL. LI.

Cum quis contractum iuramento firmavit, & Iudex Ecclesiasticus relaxet iuramentum ad effectum agendi: potest is & non potest coram ipso Ecclesiastico Iudice de valore contractus litigare.

300
Nonnulla suppono.

Suppono ex c. fin. de foro compet. in 6. posse laicum ratione iuramenti coram Iudice Ecclesiastico conueniri. Quod adeo est verum, ut licet mota lis fugit coram Iudice seculari de contractu iurato, possit nihilominus Ecclesiasticus Iudex adiri, ut cogat partem, ac Iudicem secularem ad iuramenti obseruantiam. Nec ei obici potest litispendentia, ut cum Ioan. Andrea, Maranta, ac Gutierrez docet Sanch. l. 1. sum. c. 13. n. 14. Quæstio verò, num relaxato iuramento per Iudicem Ecclesiasticum ad effectum agendi, possit coram ipso litigari de valore contractus.

301
Potest plane.

Potest plane. Quia Iudex causæ præparantis est causæ præparate Iudex, eo quod vnum ex alio sequatur. At Iudex Ecclesiasticus est Iudex causæ præparantis, nempe relaxationis iuramenti. Ergo est Iudex causæ præparate, nempe rescissionis contractus. Sic Bald. Iason, & alij relati à Conar. l. 1. variar. cap. 4. num. 8. & Gutier. de iuramen. confirm. p. 3. c. 12. num. 6.

302
Minimè potest.

Minimè potest. Quia textus in cap. fin. de foro compet. in 6. solum ob obseruantiam iuramenti concedit, posse laicum coram Iudice Ecclesiastico conueniri. Relaxato autem iuramento,

mento, iap cessat illius observantia, solumque de rescindendo contractu agitur: Ergo solum secularis Iudex cognoscere potest, nisi forte contractus ad forum Ecclesiasticum pertineat. Qualis esset, si controversia moneatur an sit contractus vltarius, simoniacus, vel illicitus, iuxta c. *Venerabilem de electione*. Ita Couf. Guttier. citati Sanch. l. 1. sum. c. 13. num. 15. Palaeus to. 4. tr. 1. 4. d. 2. pun. 11. n. 5.

Hoc longe probabilius esse crediderim addens si Iudex Ecclesiasticus eo quod fuerit Iudex causae preparantis scilicet relaxationis iuramenti: possit etiam esse Iudex causae preparatae: eadem ratione, & fortiori dicere possemus, non solum iuramentum, sed etiam eius haeredes posse conveniri coram Iudice Ecclesiastico, eo quod Iudex sit originis, & causae, unde ille contractus vim habuerit, scilicet iuramenti. Monerim tamen, laicum iuramentum tamen ratione iuramenti apud Iudicem Ecclesiasticum conveniri possit, non tamen ob id forum suum amittere. Quia iuramentum forum non mutat, sed addit forum foro. Quocirca coram Iudice seculari conveniri poterit, ac si non iurasset. Unde poterit coram Iudice seculari de observantia iuramenti agi, etiam si materia feudalitatis existat. Item cogi potest coram illo ad poenam perituri. Demum compellere potest turpe iuramentum recipientem, ut illud relaxet. *Leg. Santium citatum n. 16.*

PROBL. LII.

Potestas civilis, quae potest prohibere iuramentum apponi: potest etiam, & non potest iuramenti semel apposti vires impedire.

304
Quaestio
simus.

DE potestate civili est dubitatio, num possit impedire obligationem iuramenti, antequam praestetur, nam de Ecclesiastica nemini dubium esse potest: cum id factum fuerit in Tridentino sess. 24. c. 26. ubi redditur iuramentum irritum appositum renunciationi bonorum à novitio factae ante bimestre professionem praecedens. Quaeritur igitur, num civilis potestas, quae quidem prohibere valet, ne iuramentum apponatur, possit etiam eiusdem iam apposti vires impedire.

305
Non potest
vires iura-
menti impe-
dire.

Potestas civilis tantum potest prohibere, iuramentum apponi: nunquam tamen impedire vires illius si contractibus alias licitis apponatur, tamen contractibus, quibus iuramentum apponitur, irritos, ac nullos reddiderit. Quia iuramenti obligatio est spiritualis: Ergo secularis & civilis potestas nequit de ea disponere. Et quia civilis potestas impedire non potest Ecclesiasticam iurisdictionem. At si vires iuramenti impedire posset, iurisdictionem Ecclesiasticam impediret, cum medio iuramento iurans iurisdictionis Ecclesiasticae efficiatur: Ergo. Sic Couar. de pactis p. 2. §. 1. n. 8. Barbosa l. 1. §. 1. n. 70. & 71. ff. soluto matrimonio. Suar. l. 2. de matr. c. 30. n. 15. Parlador. l. 2. rerum quotid. Olivaud. ad Donel. l. 2. c. 13. in notis, lit. A, & P.

306
Potest plane,

Non solum civilis potestas valet iuramentum impedire, ne fiat, sed etiam facti vires inhibere. Et sic factum esse in Regno Castellae, & in Re-

gno Lusitaniae testatur Molina to. 1. tr. 2. d. 149. Pinel. leg. 2. c. de rescindenda vendit. p. 3. c. 1. n. 11. Ratio est. Quia lex civilis reddere potest inhabilem ad acceptandam promissionem hac, vel illa forma praestitam: sed absque acceptatione iuramentum promissorium obligationem non inducit: Ergo. Deinde potest lex civilis remittere obligationem eo ipso, quod intentetur. Cum enim iuramentum promissorium non obliget, si is, in cuius favorem est praestitum, statim remittat obligationem: eadem ratione non obligabit, si superior nomine ipsius eandemmet obligationem remittat. Ita Sanch. l. 3. sum. cap. 22. num. 10. Lessi. l. 1. cap. 42. dub. 12. num. 5. Bonac. tom. 2. d. 4. quest. 1. puncti. 17. num. 1. Pala. tom. 3. tr. 14. d. 2. pun. 3. num. 3. Basil. l. 1. de sponsal. cap. 8. num. 38.

Censeo potestatem civilem non solum posse vires iuramenti impedire, sed de facto in Regno Castellae, & Portugaliae impedisse: Nam in leg. 10. & 11. tit. 1. l. 4. non collect. statuitur sub gravibus poenis imponendis, tum iurantium creditorum, tum Tabellionum, ne contractibus iuramentum apponatur: & si appositum fuerit, annullatur obligatio. Annullata ergo obligatione contractus & personae redduntur inhabiles ad contrahendum, & obligatio omnino remittitur, & materia prohibetur, & incapax obligationis redditur: Cessat ergo iuramenti obligatio. Itaque (ut corruat primae sententiae fundamentum) prohibito, & annullato contractu, iuramentum prohibitum, & annullatum est, ut potest super materiam indebitam cadens.

PROBL. LIII.

Petrus & Antonius litem in arbitrum committunt ut intra certum diem illam decidat, iuramento parendi eius sententiae praestito: si ex communi utriusque consensu dies illa prorogetur, censetur quoque, & non censetur iuramentum prorogari.

PRaeimitto in huius, & innumerum aliarum quaestionum resolutionem duplicem regulam praescribentem, qua ratione iuramentum sit interpretandum. Prima est: Si de intentione iurantis constat, nulla indiget iuramentum interpretatione, ut per se patet: si vero intentio manifesta non est, semper interpretandum est iuramentum, ut servata proprietate verborum, quo ad minus fieri possit obligationem inducat. Quia creaturam adstringi, & obligari ad aliquid determinate gerendum, vel omittendum, odiosum est, & grave. Secunda est: Iuramentum restringendum est iuxta naturam actus super quem cadit. Unde omnes restrictiones ac conditiones, quas propositum, aut promissum habet ex iure, vel ex recepta consuetudine, omnes illas habere censendum est iuramentum. Quia accessorium, quale est iuramentum, sequitur naturam principalis cui adiungitur, iuxta reg. iuris 4. 2. in 6. His praemissis, quaeritur, an in casu proposito, prorogatio sententiae die iuramentum etiam prorogari censetur?

Censetur prorogari. Quia prorogatio illa sententiae

Secl. II. De Precepto II. Problemata. 145

Conferatur pro-
rogatum illud
iuramentum.
sententia, sine diei, quo sententia ferenda est
videtur facta contra omnibus qualitatibus, &
clausulis illius rei, quæ prorogatur l. *lecta*, ff. si
certum petatur. l. *Legem*. Cod. Locari. Sic non
nulli apud Couarde patris p. i. initio, num. 6.

310
Non censetur
prorogatum.
Non censetur prorogatum illud iuramentum,
& ideo neuter tenetur ex vi illius parere
sententia arbitri lata post diem ab initio con-
stitutum, sed ex vi solius simplicis promissio-
nis. Quia cum finito die in compromisso con-
stituto extinguenda esset prius illa conuen-
tio, & obligatio: illa prorogatio censetur no-
ua prius conuentio, nouaque obligatio: ac
proinde non censetur in earepeti iuramentum,
& poena in priori compromissione apposta,
nisi denuo apponatur. Ita iuxta regulas præ-
missas benigne iurantem ad iuramenti obliga-
tione liberant. Conar. citatus. Azor. l. i. cap. 8.
quæst. 12. & Sanch. l. 3. sum. cap. 17. num. 21.

311
Cum hu opi-
nor.
Cum his opinor, addens secus esse dicen-
dum, si ab initio compromissum cum iuramen-
to ita constitutum sit, ut ipsi arbitri, vel com-
promittentes possint diem prorogatione enim
prorogatio intra diem facta, eadem qualita-
tes habet etiam quoad iuramentum. Quia ab
initio iuramentum, cum sensum habet, ut iu-
rans sub Religione iuramenti promittat sen-
tentia arbitrorum parere, quam ipsi intra
diem definitum, vel postmodum prorogatum
tulerint.

312
Interpretandi
benigne iura-
mentum a plura
eximila pro-
poni.
Ceterum in huius materie confirmationem
ex regulis præmissis plures casus resolui, spe-
cialim secundam regulam illustrans. Iuravi Pe-
tro dare æquum, ipse vero non seruat, quæ
promissit: dare non tenor. Quia hæc absoluta
& liberalis promissio iurata habet tacitam con-
ditionem: Nisi alius ingratum se ostendat, ut
ostenditur promissum non implens. Sanch. l. 3.
sum. cap. 17. num. 16.

Iuravi fidelitatem Petro, eique non esse con-
trarium: subintelligitur: Nisi ius meum, vel
meorum, vel Ecclesiæ petere, defendere ne-
cessarium fuerit. Quia hæc promissio habet
hanc subintellectam conditionem cap. *Peti-*
tion de iureiur. Syluest. verb. *Iuramentum* 3.
quæstion. 2.

Iuravi Ecclesiæ mandatis parere, vel Iudi-
cis, eiusque stare sententiæ: potero appellare;
si me iniuste grauatum sensero. Quia hoc ge-
nerale iuramentum rationabilem appellatio-
nem non excludit. cap. *Trois nobis*, de dolo.
Gutier. de iurament. part. 1. cap. 37. num. 25. Syl-
uest. verb. *Iuramentum* 4. quæst. 1.

Iuravi obedire Superiori, si ipse ab officio re-
moueat, mea obediendi obligatio cessat.
Quia ex iure supponitur ad obligationem iu-
risdictio in superiore, ut possit præcipere. cap.
Venerabilem de elect. Lessi. lib. 2. cap. 4. 2. dub. 4.
num. 22.

Iuravi stare sententiæ arbitri sub certa pœ-
na ad utrumque non obligor, sed tantum parere
sententiæ, aut pœnam soluere. Innocent. &
Gloss. ad cap. *Per tu*, de arbitrio. Syluest. verb.
Iuramentum 1. quæst. 4.

Iuravi, non expellere conductorem do-
mus, vel agri: possum expellere, si bien-
nio conductionis pensionem non soluerit.
Quia hic contractus hanc tacitam condi-
tionem habet, ut conductor biennio non
soluens, valeat expelli. l. *Quero*, §. *inter*
Eschob. & Mend. l. *heol. Moral.* Tom. IV.

locatorem. ff. locati. Sanch. l. 3. sum. cap. 17.
num. 14.

Admissus in Collegium iuratio Collegis
suis ferre auxilium, quoties fuerit opportu-
num: Subintelligitur, dummodò aliis dignior
non existat. Quia alias non esset licitum, ne-
que obligatorium iuramentum. Basil. l. 12. *Spon-*
sal. cap. 8. num. 27.

Si urbanitatis causa quis iurauit, non in-
gredi primum, nobiliori loco non sedere, non
præcedere: non tenetur, si alter roget, vel
illi sit molestum. Quia subintelligitur iurasse
non accipere primum locum quantum in ipso
est, sed rogatum. Tolet. lib. 4. cap. 2. Lessi. l. 2.
cap. 4. 2. dub. 4. num. 22.

Admissus in Collegium Ybernium, aut
Anglicanum iurauit, post studia absoluta ad
patriam redire: poterit ingredi Religionem.
Quia hic status utpote maioris perfectionis
semper censetur exceptus. Basil. lib. 12. de *Spon-*
sal. cap. 8. num. 27.

Iurauit quis non resignare Beneficium in
alterius fauorem vel non permutare abque
Ordinarij consensu: non obligatur, si Reli-
gionem inierit. Quia hæc occasio tacite cen-
setur excepta eo quod finis, ob quem Ordina-
rius illud iuramentum exigere assolet, est, ne
beneficiari accipientes Beneficium, & manen-
tes in sæculo, cum pensione renuncient, ite-
rūque alia Beneficia obtineant. Sanch. lib. 3.
sum. cap. 17. num. 11.

Promittens sub iuramento aliquid absenti;
ad id implendum non tenetur, donec ipse, vel
alius valide ipsius nomine acceptet. Quia hæc
promissio, cuius naturam sequitur iuramentum,
renocabilis est, quovisque per acceptionem
firmetur. Lessi. lib. 2. cap. 4. 2. dub. 4. num. 22. Bo-
nac. tom. 2. d. 1. quæst. 1. punct. 16.

Iurans soluere pecuniam sibi mutuam,
poterit intra biennium exceptionem oppone-
re non numeratæ pecuniæ. Quia sub ea con-
ditione censendus est obligatus soluere, si sibi
adfuert pecunia numerata: l. *ulrim.* Codice de
non numeratæ pecunia, & l. 27. tit. 1. 1. parti-
ta 3. Couar. de pact. part. 1. §. 3. num. 10. Gut-
tier. part. 1. de iurament. cap. 37.

Iurans contractum fideiussionis, non se obli-
gans instar principalis: soluere non tenetur,
quovisque principalis debitor excutitur. Quia
hanc habet tacitam conditionem. l. *Decem*, ff.
de verb. obligat. Sanch. l. 3. sum. cap. 17. num. 24.
Plura mitto.

PROBL. LIV.

Iuramentum soluendi delictum intra cer-
tam diem, extenditur, & non extendi-
tur ad aliam diem per creditorem proro-
gatum. Vnde erit, & non erit periur-
us, si die destinata in prorogatione
non soluat.

313
Non extenditur, nec erit periurus, non
soluens die destinata in prorogatione. Non extendi-
tur, nec periur-
us illi oris.
Quia iusurandum antiquum ad alia non tra-
hitur, nisi denuo iuretur. Vnde excommuni-
catio lata indebitorem si certa die non solue-
rit.

N rie

rit, prorogata ea die per creditorem, omnino cessat: nec contrahitur non soluendo die destinata. Sic Cardin. Corta, Baldus, Decius, Iason, quos refert Covar. de pact. punct. 1. initio, num. 6.

314 Extenditur, & perierit debitor non soluens die prorogata. Quia in hoc eventu non est nova obligatio, sed eadem, met ab initio contracta, solaque dies solutionis differtur: Ergo manet eadem iuramenti effectu qualitate. Ita Baldus, Iason, Decius sibi ipsis contrarij, Bartol. Imola. Felin. Curti. Blanchus, Rebus, quos affert, ac sequitur Covar. citatus. Gutier. de iuram. punct. 1. cap. 49. num. 9. & 10. Perez. l. 1. paulo. post princip. ii. 4. l. 3. ordinamenti. Sa v. iuramentum, num. 15. Azor. l. 1. cap. 8. quest. 13. Sanch. l. 3. sum. c. 17. num. 24.

305 Hoc omnino tenendum iudico. Quia ille duo iuravit, nempe se soluturum, & tali die. Ergo remittente creditore, seu prorogante posteriori obligationem, non manet debitor liber ab obligatione priori, sed illa ad diem prorogatam protenditur. Nec est simile illud de excommunicatione. Nam Iudex excommunicavit ad diem illam solam: & cum excommunicare sit actus iurisdictionis, non potest ex consensu partis excommunicatio ad aliam diem prorogari. At iurans obligavit se simpliciter ad soluendum, & ad soluendum eo termino: quare hoc termino prorogato per creditorem, manet debitor iuramento ligatus ad soluendum termino per eum prorogato.

CAPVT XIX.

Circa Iuramenti Relaxationem, Irritationem, & Commutationem

PROBL. LV.

Habentes potestatem dispensandi, vel commutandi vota delegatam, habent, & non habent dispensandi, vel commutandi iuramenta potestatem.

316 Si loqueremur de habentibus potestatem Ordinariam, recepta est omnium sententia affirmans potentem dispensare, vel commutare vota, posse etiam iuramenta eius materia Deo praestita dispensare, vel commutare. Lege Santium l. 3. sum. c. 19. n. 5. Quaestio est, num habentes potestatem delegatam commutandi vel dispensandi vota, ea etiam ad dispensanda vel commutanda iuramenta potiantur?

317 Ea potestate minime potiuntur. Quia iuramenti vinculum est diuersum à vinculo voti. Ergo concessa potestate soluendi vinculum voti non debet censi concessa potestas soluendi vinculum iuramenti licet vinculum iuramenti minus sit, quam vinculum voti. Illa namque regula: Cui conceditur maius, concedi censetur id quod minus, procedit, cum id quod minus est, continetur in maiori, tanquam pars in toto.

to, aut species in genere. At cum vinculum iuramenti hac ratione in voto non contineatur, effici videtur, facultatem concessam dispensandi, vel commutandi vota, ad iuramenta non extendi. Sic Petr. de Ledes. tom. 2. sum. r. 11. c. 4. diff. 4. Nauar. sum. c. 27. n. 275. Azor. 10. l. 1. n. c. 10. q. 2. Bonac. 10. 2. d. 4. q. 1. pun. 17. n. 11.

Ea quidem potiuntur potestate: unde priuilegium concedens commutationem aut dispensationem votorum extenditur ad iuramenta in Dei honorem praestita siue accessoria sint voto, siue non. Quia haec iuramenta ob affiliationem cum votis, in communi hominum existimatione vota reputantur c. Peruenit. 2. de iure iuram. Vbi dicitur Propositi aut promissi non in fringit, quatin melius commutatur. Nomine autem propositi, aut promissi, non solum vota, sed & iuramentum intelligitur, tam quia sub titulo de iure iurando ponitur: cum quia certissimum est, iuramentum, cuius Deus creditor est, posse in melius commutari: quia illi est gratus. Ergo priuilegium respiciens vota haec iuramenta respicit. Ita Suar. l. 6. de voto, cap. 14. num. 4. Sa v. votum, de voti irrit. num. 16. Basil. l. 8. de matr. cap. 1. num. 4. Paluas tom. 3. tract. 14. d. 3. pun. 1. num. 5.

Ego quidem tempero sententiam primam, media via procedens. Distinguo inter iuramenta voto accessoria, quaeque ad firmandam promissionem assumuntur: & inter iuramenta, quae voto accessoria non sit, & ad firmandum bonum propositum assumuntur. Priora iuramenta ex facultate dispensandi vel commutandi vota posse dispensari, vel commutari censeo, secus vero posteriora. Priorem partem proba. Quia eo ipso, quo iuramentum sit voto accessoriūque promissionē confirmet, sublato voto, ac promissione, ipsum necessū est corruere, sed potens dispensare in votis, potest votum, cui iuramentum accedit dispensare: cum ex aduentu iuramenti non mutetur eius natura: Ergo potest etiam in iuramento illi accessorio. Secundam partem sic ostendo: Priuilegium gratis concessum, & praecipue ad tollendam obligationem naturalem, & diuinam strictē interpretandum est, c. Porre, de priuileg. cap. cum in illos 17. & ca. Cui de non Sacerdotali 27. de prebend. in 6. Ergo priuilegium dispensandi in votis non est extendendum ad iuramenta. Equidem primam & secundam sententiam valde probabiles reputo, libuit tamen sic primam temperare, & eligere cum Lessio l. 2. c. 42. dub. 12. n. 60. Santio l. 8. de matr. d. 2. n. 23. & l. 4. de voto c. 53. num. 18. & 20.

PROBL. LVI.

Creditor potest, & non potest iuramentum praestitum principaliter in Dei honorem remittere.

318 Suppono, remissione seu condonatione creditore de materia sibi promissa, cessare iuramenti obligationem. Quia cessat illius fundamentum. Deus enim in tantum obligari iuramentum vult, in quantum is, in cuius gratiam sit, obstat esse obligatum, si igitur is remittit obligationē, & Deus remittere censetur. Difficultas autem est, num possit creditor iuramentum